శ్రీ హయగ్రీవాయ నమః.

శ్రీరస్తు

[illegible]గనటరా చరిత్రము

అను

[illegible] బోధామృతము

ఈయది

శ్రీమదుభయవేదాంతప్రవర్తక శ్రీమన్నైలుగోటజియ్యరు

అయ్యవార్లగారి తిరువడి సంబంధులును

పీఠికాపట్టణాధిష్ఠిత శ్రీ కుక్కుటేశ్వర వరప్రసాదులును

శ్రీమద్భగవద్భాగవతాచార్య సేవాపరతంత్రధుర్యులును

శ్రీరాజా మంత్రిప్రగడ (ఊరఘు) మంత్రిరత్నాన్వయ

రాజ్యమధారకులు

అగు

శ్రీరాజా మంత్రిప్రగడ వేంకటరామ జగన్మోహనరాయ

పండితునిచే విరచితంబై

తత్పుత్రుండగు శ్రీరాజా మంత్రిప్రగడ వేంకట

గోవిందరాయ సంశిత్యుచే శోధిత ప్రమాద జనితదోషం

[illegible]ను జెందక గానియు[illegible]రింపబడిన యీగ్రంథంబు

దాయక వెంకటశైలనాయక || శ్రీముద్రాక్షర శాలందు

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః

[illegible] నా [illegible] స్త్రము

ప్రథమము

శా॥ శ్రీవైకుంఠము రంగమందిరముగా శ్రీ[illegible] కావేరీతటమందు శేషశయ్యాగ్రమందు [illegible] దైవ పుణ్యపురుషుఁ డాజీవసేవ్యుఁడు మహాదేవా[illegible] మహానుభావుఁ [illegible]లతుఁ శ్రీరంగనాథుఁ డనఘుఁ॥

మ॥ అతికారుణ్యుఁడు పేదవానికిఁ బ్రియుండై [illegible] నేను నీమతి లోనింపుగ జాతిబుట్టుటకు యేమార్గంబు నాకింక యేమతి [illegible] తున్నన్యమెఱుఁగఁ గాంక్షించి పాపిష్ఠ[illegible] [illegible] ననరే శ్రీనాథనారాయణా॥

ఉ॥ భూరిగమానుషుఁ జిలుక ప్రాణముకన్ని [illegible] వేసారి ఫలంబుగానక యుపన్యాసముఁ జరుమాటి [illegible] లార్థినై ఫలము [illegible]కగానీయు [illegible] నిత్య[illegible]యందు నేను [illegible] దాయక వెంకటశైలనాయకా॥

1 (భుజంగప్రయాతం) నిరాకార [illegible]మాయనింతింత [illegible] స్తరింపంగ తేరయ్య [illegible] | [illegible] | పరబ్రహ్మ బ్రహ్మాండ భాండస్వరూపా॥

2 (భుజంగప్రయాతం) [illegible] | [illegible]

శాలింపరాయన్న మోదింపవేరా। పరాకేలరా రాపరంధామ మేశా వర
బ్రహ్మబ్రహ్మాండభాండస్వరూపా।

దా సు ని జ వృ త్తాం త ము

సీ॥ శ్రీమించునట్టి రాజామంత్రి ప్రెగ్గడ వెంకట రామాఖ్య వెలసి యున్న। యమ్మహనీయునికలద్వితీయుజుడైన రంగనాథాహ్వయరమణ మాంబనామములపంటరై బ్రేమతో పీఠికాపుర వరసుక్షేత్రవర వర ప్రసాదసంజాతుడై సజ్జనవినుతుడై యలరి జగన్మోహనాహ్వయమున। ధరణిజన్మించి దుష్టులదర్పమణచి। దివ్యయాత్రామిషంబున దేవదేవు। పాండురంగని సేవించి ప్రబలు మేలు కోటజియ్యారుసత్కృపఁగొన్నవాఁడ॥

ఉ॥ తల్లియు దండ్రినాకొసఁగు దాచినసొత్తు బరిగ్రహించి నా। యుల్లము కొల్లగొనుచున ప్రయోజనగాగొని దానధర్మముల్। కొల్లలు గానొనర్చి యనుకూలసతిన్ వరియించి నామనం। బెల్లను గర్మపాంత నె పసింపగదానికి జిక్కిసౌఖ్యతిన్॥ బుద్ధిఃకర్మానుసారిణీ యనువచనార్థంబు హృద్గంబుగా గ్రహించి విశేషించి యిక్కలియుగంబునం బిపీలికాదిబ్రహ్మపర్యంతంబుగాల కర్మంబులంజిక్కియే నడుచుచుండె వనుగావున నిక్కలియుగధర్మంబులు నాకు దెలిసినంతమట్టు వివరించెద సావధానమనస్కులై యాకర్ణింపుడు

ఉ॥ ఆర్యజనంబులార ధనవాంఛ సమీరి యభీష్టసౌఖ్యముగా రచియింతుననిగర్వమునొందనవాడగాను నాచార్యకృపాకటాక్షమున నిర్మితయుత్తమపద్యమాస్తిచే। ధైర్యమునొందియిక్కలి కృతంబు సమస్తము విస్తరించెదన్॥

వ॥ మనుజాదు పుణ్యపాపములు మానుగనిందొనరింపుచుండు దురీతి। ప్రపుతరంగినోవుచెడ పప్పదుకర్మమునీడ ప్రాలె దావెనుకను

రోగిభూరిమఖవిహితయోఁ బటుదైన్యదుఃఖములఁ దమకగఁ జేయఁగ్ర
మ్మరగదానవమువర్భవంబుదేహికిఁ

వ॥ అట్లగుటంజేసి ధర్మంబు గలియుగంబున నరంబుదుర్లభం
బై పాదమాత్రావశిష్టంబైయుండు దత్ప్రవర్తనం బాకర్ణింపుము

కలియుగధర్మంబులు

సీ॥ సత్యంబునరులకు సంక్షీణమగుసత్య హానినాయువుగడునతిగిపో
వు। నాయువుదఱిగిన నల్పంబులగువిద్య లల్పవిద్యలవిమోహంబు మిగులు।
మోహంబువలన భైమునుబలోభంబులో భావేశమున గామమ్మగలించు।
గామంబుపెంపునగడుగు క్రోధంబు క్రోధంబున వైరమెంతయును బెరుఁగు।
ఆ॥ వైరమూనన శేషవర్ణులునన్యోన్య। పేదసేయుచుమవిఘాతబుద్ధి। సొక్క
ఢొకనిమేరనుండక వర్ణసంకరముసేయుగలుగు కలియుగమున॥

మత్తకోకిల॥ దేవతాయతనంబులుఁ జగతీసురావసథంబులుఁ
బావనాశ్రమభూములుఁ జెడిపాడగుఁ శుభవృక్షవల్లీవనంబులు నాశ
మొందు గలిప్రచారమునందు దుస్త్రీవిహారమూమద్యపానము వెల్లువెల్ల
గనెల్లెడఁ॥

క॥ సుతుడవమానించుజనకు। బతినవమానించు భార్యపడతు
లుబతులఁ। మతినొండొరువులమెచ్చక। సతతముజరియింతురిష్ట సం
చారములఁ॥

క॥ శ్రుతిధర్మంబులు శూద్రులు। ప్రతిభఁ జెప్పంగవినుచు
బ్రాహ్మణజాతుల్। స్తుతిసేడితత్సేవకులై। యతినిందిత కర్మకారుల
య్యెదరధిపా॥

క। దినదినమునుధర్మంబును। ననయముధరనడగిపోవు నాశ్చర్య

ముగా। విహగగ్గచతుష్కమంబులో॥ వెనయగధనవంతుఁడైన వెగ
దుష్కరిత్రిక్॥

క॥ ధనమిచ్చునతఁడె యేలిక। ధనమిచ్చినవాఁడె మగఁడు తరుణుల
కెల్లన్। ధనవంతునాశ్రయింతురు। ధనమే ప్రధానంబు దుష్టతరకలి
వేళన్॥

సీ॥ అవనినాకొంకక పుణ్యాత్ములను పతిని జంపకయొజాను వెం
బడిజన్మగుగాని। పిట్టపిడుగునమగనిజంపింపకల్గు। వైడలదిల్లాలు కలియు
గవిలయవేళ॥

వ॥ ఇంతయు నెఱింగింప నీవయుక్తుండవనిన వరమజ్ఞాననిధి
యైన యాత్మపోనిధి యతనికిట్లనియె। తొల్లి విధాత ప్రథమకల్పంబున న
త్యంతనిర్మలంబులును। ధర్మతంత్రంబులు నైన శరీరంబులు సృజించెన
ట్లు పుట్టింపబడిన యామనుష్యులు మహాసత్వసంపన్నులు। సత్యవా
దులు। సత్యసంకల్పులు బ్రహ్మభూతాత్ములు స్వచ్ఛందజీవులునై దేవ
యానంబుల విహరించుచు ననాయాసంబుగ నధికఫలసిద్ధిం బొందుచు।
సర్వజ్ఞులై విగతమత్సరులై బహుసహస్రసంవత్సరాయుష్యులై వర్తి
ల్లుచుండిరంత గాలాంతరంబున కామక్రోధాది గుణంబులు దమ్ముం బొం
దుటయు మాయాపరివర్తనులై దేవతలచేత విడువంబడి యల్పాయువు
లు। నల్పబలశరీరసత్వులును। దరిద్రులును। నిష్ఫలారంభులును। బహు
రోగపీడితులును। నాస్తికులునై యొండొరువుల మెచ్చక దుర్నీతంబులు సే
యుచు। తిర్యగ్యోనులం బుట్టుచు। నరకాగ్నులు గ్రాగుచు గతాగతభ్ర
మణంబుల నలయుచుండొడంగిరిట్లు దిరుగుచున్న సంసారచక్రంబునందు॥

మ॥ జననంబందుటలేని యీశ్వరుఁడు దాజన్మించుచుండెల్ల సర్వరో
ధినిరాసార్థము సీతకర్మశుగు నద్దేవుండుగర్భపరివర్తుఁడౌటన్ సనరా

చరవ్రికట భూతకోటులకు గర్మవర్తనులు జేయదలంచి కాకగలవేర్పై
శాస్త్రికిన్ గర్మముల్॥

చ॥ ధనపశుపుత్రమిత్రి వనితాగృహ కారణభూతమైన
యీతనువుననున్న జీవుడు సదంపడి యెట్టి శరీర[illegible]యుక్తమైన కర్మ
ఫలమందకపోవగరాదు మిన్న వారికి న[illegible] దివలకేగినన్ దప్పు
టనైనదాగినన్|

వ| కలియుగంబున నిట్లుజరు[illegible]లవారెరింగియు బుద్ధిచాతుర్యం
బున దప్పించుకొనజాలక శ్లేష్మంబునందు బడిన యీగభంగి పిపీలకాదిబ్ర
హ్మపర్యంతంబు సుఖదుఃఖంబులంబొందరుచుందురు యింతియెగాక
సుదానవాకునుమంబసమంబగు తన[illegible]మేళంబెరుంగనియట్లు బుద్ధి[illegible]
ర్మానుసారిణీయను ప్రమాణంబులేక బద్ధ[illegible]డిదరు. మ[illegible]యను
మానవకోటిలో ద్విజులుస్వజాతీయ ధర్మకర్మంబుల[illegible]బరిత్యజించి నీ
చకృత్యంబులంజరిపించుచుండుటంజేసి యట్టివారికి హీనజాతులగొలువు
శిద్ధించుటయేగాక ద్విజాహ్వయంబునకు గహ్వరంబుదరిగిపోయె (శ్లో)
పరోపదేశవేళాయాం సర్వ్వేవ్యాఖ్యానమోభవేత్ ఆత్మోపదేశవేళాయాం
మనయోపినపండితః॥ అనువచనప్రకారం బుననొక్కరికి వక్కాణించు
చునెడ ముక్కడులును పెక్కుధర్మోపదేశంబులు జేతురు. అదియే స్వవి
షయంబైన విషప్రాయనింబుగాదోచు (నేరిచిబ్రతికినవారయ! నేరకచెడు
నట్టివారు నిజముగగలరే॥ యన్నట్లు దమబుద్ధిచాతుర్యంబున దైవ
యోగంబుభోగంబునందక తప్పించుకోగల్గిరా యీయుగంబున నొం
డొరువులమెచ్చక పరస్పరభేదబుద్ధులై 1 స్థానభ్రష్టత్వము 2 దేశయా
త్ర 3 కాయకష్టముసంప్రాప్తించుచుండు.

1 దృష్టాంతరములు

ఆటవెలది॥ నలువసెకానినలినదళనేత్ర వరియింపదట్టె చూతము
ము మనమరవరులు నలువురును గడంగి నలమాపములు వచ్చి రాస్వయంవ
రము తరలియుదమనః ||

వ॥ నీయుగంబున మానవకోటిలో కాలవశంబున జాలింబొం
దుహీనమానవునిగాంచి యితండు బుద్ధిహీనుం డప్రయోజకుండని దూ
షింతురే గాని శేషశయనునికృపాసిద్ధిలేక బుద్ధివినియోగించజాలదని యె
రుగరు. పైపద్యంబున యింద్రాగ్ని యమవరుణులు దమయంతీనిమిత్తంబు
గ నెంతప్రయత్నంబుజేసిరి యించుకైన ఫలసిద్ధివడయగలిగిరా వారి
కంటె లోకంబున నధికుండొక్కడైనగలడా లోకంబున బృహస్పతిం
బోలినబుద్ధిశాలురులేరుగదా యట్టిదేవతాచార్యుండు నిజభార్యదుర్దశం
బొందుట తనదివ్యజ్ఞానంబునందెలియజాలెనా సృష్టికర్తయగు స్రష్ట
దనశిరంబు హరునిచే దగునని యెరింగెనా లోకైకగురుండగు హరుండు
దనలింగంబునకు భంగంబుగలుగుట దలంచెనా యెంతెంతవారును కా
లంబునకు కర్మంబునకు ధర్మంబుగ బద్ధులు గాక స్వతస్సిద్ధంబగు బుద్ధి
చే సాధ్యులు కాగలిగిరా జగద్వల్లభుండగు శ్రీమన్నారాయణుడు దేవ
తలందరు హిరణ్యకశ్యప వధార్థంబు వేడింప నక్షీణకరుణాకటాక్ష వీ
క్షణంబుల నీక్షించి (కాలముగూడ జంపెదననుండంతదాక మీ త్రోవ
లకు) యనివచించెనే గాని యకాలంబున జక్కాడింపగలిగెనా
శ్రుతి, స్మృతిపురాణేతిహాస భాసురవచనంబు లెన్ని బోధించిన కర్మా
నుసరణంబులేక నిర్మలాంతఃకరణంబున సంచరణంబు సేయునట్లు గన్ప
ట్టెనా| అట్లుగావున బుద్ధిః కర్మానుసారిణీయను ప్రమాణంబే శరణంబై
యొప్పుచున్నది

మ॥ కలియే మృత్యువు చుట్టమై యముఁడు సంసేవార్థకింకరు
ల్। శిలలంజేసెనొ బ్రహ్మదన్నుదృఢమై జీవంబునోఁ జెల్లరే। చెలికింబాట
నెఱ్ఱంగరీ కపట సంసారంబు నిక్కంబుగా। దలచున్మూఢుఁడు సత్యదా
న కరుణాధర్మాదినిర్ముక్తుఁడై॥

వ॥ ఇవ్విధంబున నశాశ్వతజీవనంబునమ్మి నిమిషభంగురంబగు
టెఱుంగజాలక చెడిపోవఁదొడంగిరి।

• 2 దృష్టాంతరము

సీ॥ యమునలో గృత్యకృత్యుఁడైవచ్చి రాజుచేసేవితుండైరాజ
చేష్టితంబు। బుద్ధిలోనూహించి బొమముడి మొగముతో నెదకడిమేని
తో నాగ్రహించి। కట్టించియాకలి గొట్టుమిట్టాడంగ నీసంపద న్మత్తుని
న్ఫళంను। నీదుఃహంకారు నిందలుగంటిరే విష్ణుభక్తుఁడు గాఁడు పిండు
నమ్మి। సుధువరమ్మనిముని కుట్టగుడిచినాఁడు, ధర్మభంగంబుఁజేసి దుష్క
ర్ముఁడయ్యె। నైకనిప్పుడునూపెదనన్నిదిశల। నేను కోపింపరాన్నవాఁడ
వ్వడనుచు।

చ॥ పెటపెట బండ్లుగీటుచును భీకరుఁడై కనుగ్రేవనిప్పుకల్।
పొటపొటరాలగండములు పొంగమునీంద్రుఁడు హుంకరింపుచున్।
జటమొదలంటగా పెరికి చక్కనవానికృత్యనాయుధో త్కటవసమా
ఖ హాస్తముఁను గాసొనరించి గవించెరాజుపై॥

వ॥ ఇట్లు కేవల రుద్రాంశ సంభూతుండగు దూర్వాసుండంబ
రీషుని ద్వాదశీవ్రతభంగంబుగావింపగోరి కృత్తినుత్పత్తిఁజేసియుఁ దన
యూపన్నభక్తి వినియోగపర్చియు కించిత్కార్యంబుగాకపోవుటయేగా
క యయ్యంబరీషుంబ్రార్థింపక సమర్థించ నేరదయ్యె దైవయోగముచే
తన్న నెన్ని ప్రయత్నంబులు సేసిన బూడిదలోబోసిన పన్నీరువిధంబు

గుణగావున నెల్లవారు గల్లాడక పిలుచిక్కినప్పుడెల్ల దైవముగా ర్చిపూజించుటకు బుద్ధినుపయోగించెనేని యపారకృపావరుండగు దైవముగూడ ననుకూలించును

భగవస్తుతి

ఉ॥ [illegible]ల్లనివాడు [illegible]యనంబులవాడు మహాయుగంబులన్|
[illegible]నువాల్చువాడు గడులిప్ప[illegible]క్షమవాడు మేలుపైజల్లెమువాడు
నిక్కినభుజంబులవాడు యశంబుల్దిక్కులకున్ జల్లెడువాడునైన రఘున
[illegible]డీవుతమాకభీష్టముల్ ॥

ఉ॥ వారకవారకామినుల్ [illegible]వర్తులచాయకు చాగ్రిగేహముల్|
[illegible]ల్లకితకుచజమ్ముల[illegible]రాకుపానుపుల్। చేరకచాయకేంక
కళింగ[illegible]లింగనరేంద్రి[illegible]ద్వారవిహారులై సితులనందకనందకపా
ణిగొల్వరే॥

క॥ కలియుగనటనంబెల్లరు| దెలిసినయద్భుతమైన విష్ణుదేవునిమా
యానటనంబునబడి దెలియరు| దెలిపెదమరియొక్కసారిధీరతగలుగన్॥

క॥ అందులకుగోపగించక యందరునాతప్పులన్ని సభిమానము
తో।పొందుగనవరణచేసియమందానందంబుగొనుడుమహితాత్ములై॥

పరోపకారమేముఖ్యము

(పంచచామరం) విధిప్రియంబునబ్ధిలోనివేదముల్ గ్రహింపడే|
సుధాబ్ధిమందరంబుక్రిందజొచ్చిమెచ్చులొందడే| బుధుల్ నుతింప
గా వరాహమూర్తియై ధాత్రిగావడే| విధాయకంబరోపకారవృత్తి
యెల్లవారికిన్॥

సమాప్తము

106H3